

Læringsmål:

44 a: **Helsepersonelloven**;
særlig om forsvarlighet,
hjelpeplikt, taushetsplikt og
meldeplikt, samt journalføring.
45: Finne frem i og følge opp
regelverk.

Helsepersonelloven

Helseavdelingen ved
ass. fylkeslege Mette Hjermann og
jurist/rådgiver Thor Wessel

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Dette blir det fokusert på

- I. Forsvarlighetskravet
- II. Dokumentasjonsplikten
- III. Taushetsplikt – opplysningsrett
- opplysningsplikt
- IV. Klage

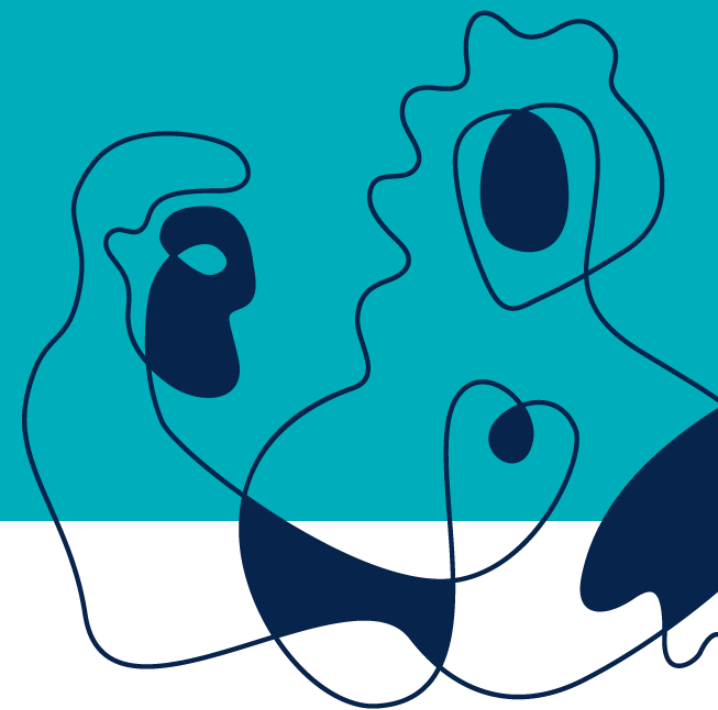
I. Forsvarlighetskravet

HPL § 4: Forsvarlighet: «Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellets kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig. (...)»

Inkludert krav til innhente bistand, samarbeid, henvisning, individuell plan..

Statsforvalteren i Oslo og Viken

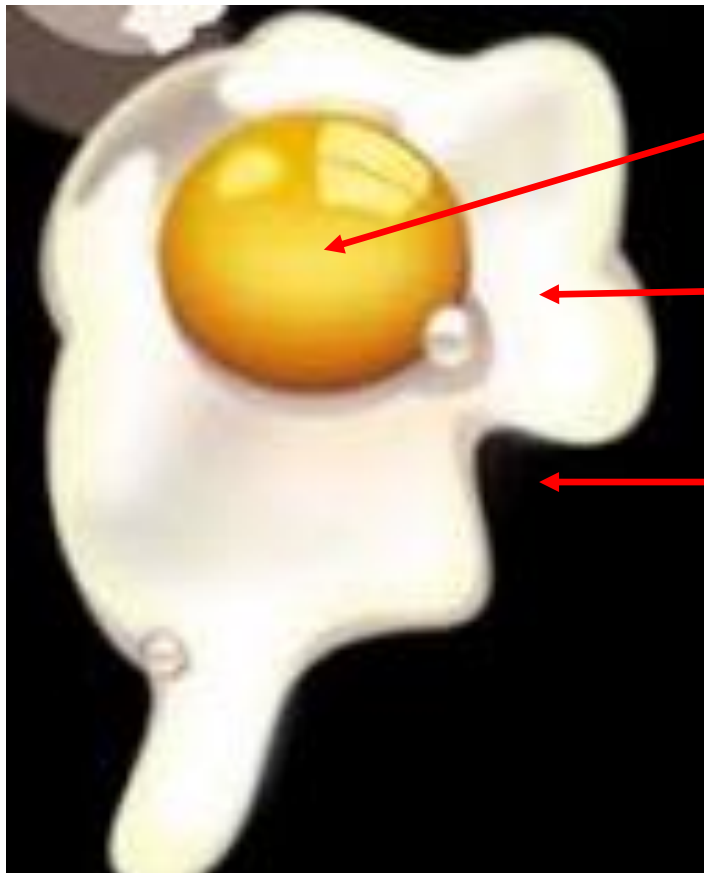
1. Gi den beste helsehjelpen
2. Gi den helsehjelpen pasienten ønsker
3. **Gi faglig god nok helsehjelp**
4. **Gi omsorgsfull helsehjelp**

Hva betyr «faglig forsvarlig»?

- Faglig forsvarlig: poll
  - Svar: 3+4
  - Legen må bruke sine fagkunnskaper i vurderingene (SOAP)
  - Fagmiljøet som til enhver tid legger innholdet i hva som er forsvarlig helsehjelp på de ulike områdene.
    - Faglige kilder som er med på å gi innholdet til dette begrepet: nasjonalfaglige veiledere, felleskatalogen, legemiddelhåndboken, NEL, Up to date, legevakthåndboka, medisinsk indeks, ...
- Omsorgsfull hjelp
  - Kommunikasjon. Ansvar på helsepersonell. Krav til profesjonalitet.
- Helsepersonell: forutsetningene for å gi helsehjelpen, f.eks.
  - utdannelse, erfaringer, det systemet man jobber (rutiner, kollegaer, utstyr ol)

Forsvarlighetskravet. God praksis. «Beste praksis»

God praksis

Handlingsrom

Uforsvarlig

Stort avvik fra god praksis = uforsvarlig

Kasus 1

- Legevakten: mann på 60 år uten tidligere notater på legevakten. BT, puls, Hb og EKG innenfor normalen. Kona måtte hente han på jobb da han brått kjente seg kraftløs og ikke i stand til å vær på jobb. Han kommer gående til undersøkelsen, men støtter seg klart til sin kone. Det er synlig at han må ta seg sammen for å klare å snakke. Han sier at han kjenner seg kraftløs og sliten. Han faller nesten ut under samtalen. Du sender han hjem for å se dette an. Kontakt ved forverring eller ikke bedring.
- Er dette forsvarlig behandling? - polls

Kasus 1: svar

- Er dette forsvarlig behandling?
  - Nei, ikke forsvarlig å ikke legge inn.
    - Akutt alvorlig endring av allmenntilstand.
    - Kan ikke utelukke akutt alvorlig og livstruende sykdom på legevakten.

Kasus 2

- En ny pasient sier han nettopp har byttet fastlege til deg, og sier han må ha 100 Paralgin forte, 100 Imovane og 100 Sobril nå pga ryggsmarter, slik han fikk fast av forrige fastlegen, fordi han er tom. Du gir han dette, og sier at han må levere journalen til neste time for å få nye resepter.
  - Er dette forsvarlig? – poll
    - nei
  - Hva skulle han gjort? –
    - Egenrefleksjon 1 min

Kasus 2: svar

- Hva skulle han gjort?
  - Henvist til forrige fastlege til han er på din liste
  - Eventuelt:
    - Sjekke fastlegestatus og tidligere rekvirering i kjernejournal.
    - Rekvirere videre det han har fått
    - Innhente tidligere journal
    - Lage videre behandlingsplan

Kasus 3

- I starten av en konsultasjonene tar legen imot en telefonsamtale og pasienten instrueres om å gå ut av kontoret. Når pasienten kommer inn igjen, snakker legen en stund om hvor mange som skal snakke med han hele tiden. Legen har glemt alt som var sagt, pasienten måtte repetere alt. Legen kommer med stønn og sukk for at det tar tid. Da pasienten har snakket i 5 minutter avslutter legen konsultasjonen med at tiden er ute. Pasienten opplever seg ikke hørt og latterliggjort, pasienten fikk ikke avklart sin agenda og en ovenfra ned holdning fra legen.
  - Er dette faglig forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp?
    - polls
      - Svar: Nei

Kasus 3: svar

Er dette faglig forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp?

- Omsorgsfull hjelp
  - Respektfull kommunikasjon og behandling
  - Helsepersonellet som er ansvarlig for at kommunikasjonen er på et profesjonelt nivå.
  - Likeverdige samarbeid:
    - Pasientens erfaringsbaser kompetanse-legens kunnskapskompetanse
    - Ikke «ovenfra og ned»

Kasus: 4

- Du jobber i en liten kommune med 3 fastleger. Du har nettopp hatt en konsultasjon med en oppegående pasient på listen din for rygg smerter. Han sender deg en venneforespørsel på Facebook.
  - Skal du godta den? – poll A
- Samme pasient kommer 1 uke etterpå og spør om Nobligan og Imovane, ettersom han har prøvd det fra en venn og det fungerte så bra. Han trenger bare minstepakning.
  - Vil din vurdering av dette bli påvirket av om du er venn med han på facebook?
    - Poll B
      - Svar: 3: kan tenkes

Kasus 4: svar

- Leger
  - Leder av rådet for legeetikk – Svein Aarseth – skrev i Tidsskriftet at «man ikke bør takke ja til FB-vennskap til personer der lege-/pasientrelasjoner er eneste forbindelse».
  - For å opprettholde profesjonell distanse, bør leger ikke være Facebook-venn med nåværende eller tidligere pasienter. Forespørsler bør høflig avslås, og med en begrunnelse. Helsestilsynet har streng fortolkning av taushetsplikten. Å tenke gjennom hvordan Facebook brukes, er ikke bare etikk, det er også juss.
  - To kasus fra Statens helsetilsyn
    - Sosial omgang på fritid - kjærester
    - Etter opphørt behandlerforhold - kjærester

Kasus 4: svar

- Skal du godta facebookforespørselen?
  - Blande roller?
- Vil din vurdering av dette bli påvirket av om du er venn med han på facebook?
  - Kanskje...
  - Dersom dette forekommer, lovbrudd.

II. Dokumentasjonsplikt

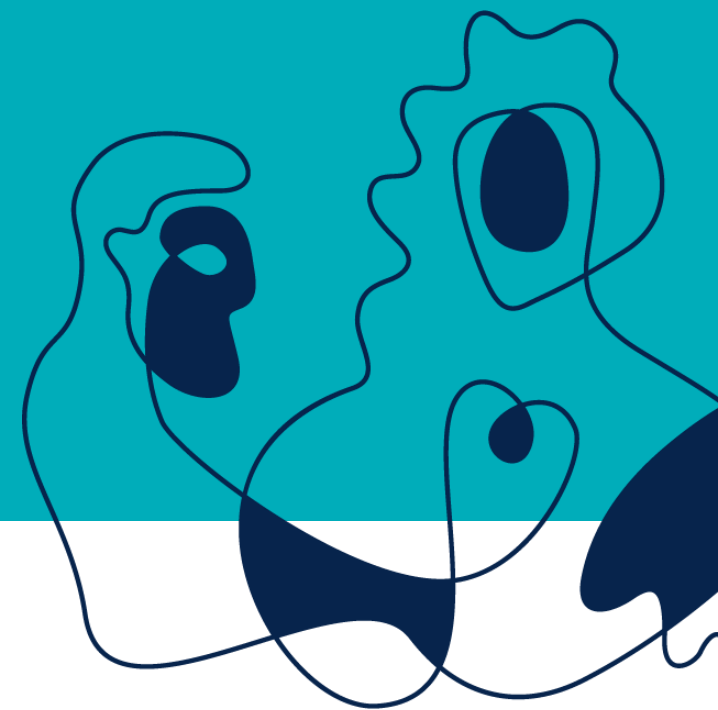
Helsepersonelloven

- Plikt til å føre journal, § 39
- Krav til journalens innhold m.m, § 40
  - Relevant og nødvendig
- Plikt til å gi pas innsyn og utskrift, §§ 41 og 45
  - journalansvarlig
- Retting og sletting av journal, § 42 og 43
- Epikrise, § 45 a

Pasientjournalforskriften

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Kasus 5

- Konsultasjon 1:
  - Diagnosen: skuldersmerter
  - Kommer for fornyelse av resept på Paralgin forte.
  - Rp. Paralginforte 100 stk x 2
- Konsultasjon 2:
  - Diagnose : situasjonsbetinget psykisk belastning
  - Har er lang samtale om situasjonene hennes nå. Hun er i en vanskelig periode og har kastet ut mannen.
  - Rp. Sobril 25 mg no 30 stk
  - Rp. Imovane 7,5 mg no 30 stk.
  - Sykemelding utskrevet.
- Er journalføringsplikten oppfylt?? - polls

Kasus 5: svar

- Dokumentasjonsplikt oppfylt?
  - Nei
- HPL § 40: «... *relevante og nødvendige opplysninger...*»
  - Journalforskriften § 6 c):
    - «...*opplysninger om symptomer, observasjoner og funn ved undersøkelser, diagnostiske overveielser og andre medisinske opplysninger og vurderinger..*»
- Mangler her:
  - Funn
  - Medisinsk vurdering
  - Tiltak må stå i sammenheng med tilstanden
  - Behandlingsplan, ...

Journalnotater i allmennpraksis

- Bruker du noe system eller oppsett på journalnotatene slik som på sykehuset?
  - *polls*
- Lett å glemme diagnostiske vurderinger og behandlingsplan med mål??
  - Det er dette som kanskje er de viktige medisinske vurderingene i helsehjelpen.
- SOAP:
  - Subjektiv
  - Objektiv
  - Analyse
  - Plan
- *«Fremkomme nok dokumentasjon til at neste lege forstår hva som er tenkt, gjort og planlagt rundt helsehjelpen»*

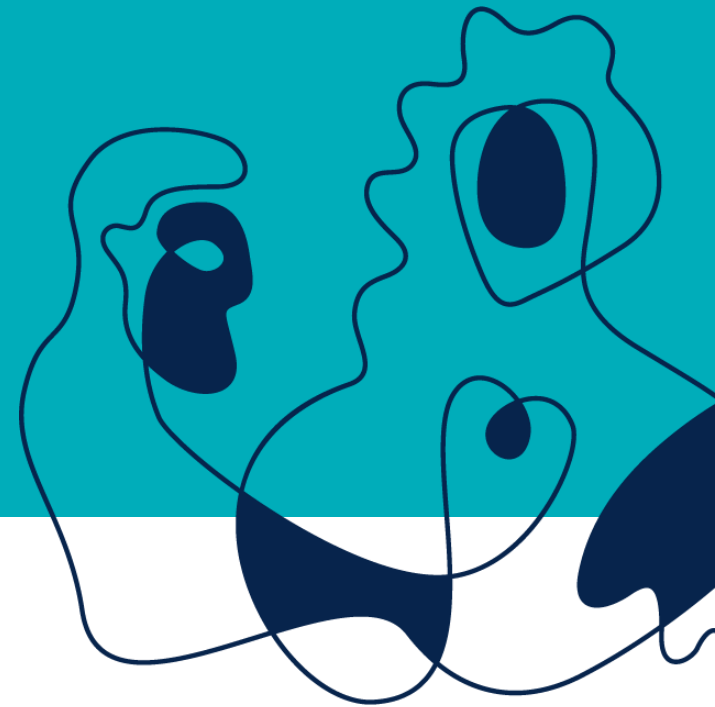
III. Taushetsplikt – snoking- opplysningsrett - opplysningsplikt

§ 21: Taushet

«Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.»

§ 21 a. Snoking

«Det er forbudt å lese, søke eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte opplysninger som nevnt i § 21 uten at det er begrunnet i helsehjelp til pasienten, administrasjon av slik hjelp, eller har særskilt hjemmel i love eller forskrift.»

Kasus 6

Du ser statsministeren i korridoren på naboavdelingen på psykiatrisk avdeling. Du klarer ikke å la være å sjekke diagnose, men du går ikke lenger inn i journalen for ikke å «snoke».

- Hvilke lover/bestemmelser regulerer dette? **egenrefleksjon**
  - HPL § 21a «urettmessig tilegnelse»

Sykehuset innkaller til møte fordi DIPS har registrert mange klikk uten tjenstlig behov på statsministeren. Du blir innkalt til dette møtet.

- Hva kan du gjøre hvis du oppdager dette på ditt sykehuset/din kommune? **egenrefleksjon**
  - Avviksmelding

Taushetsplikt – opplysningsrett – opplysningsplikt

Hovedregel: Taushetsplikt – unntak skal hjemles i lov

Unntak nr. 1

Samtykke

- under 16 år (Pbrl §4-4)
- Samtykkekompetanse

Samtykke

HPL § 22

Unntak nr. 2

kan/har rett til å dele opplysninger

- til
- den fra før kjent med
  - anonymisert
  - **tungtveiende interesser**
  - etter døden
  - **samarbeidende helsepers**
  - **læring - tidligere pasient**
  - dyremishandling
  - ...

KAN

HPL § 23, 24, 25, 29

Unntak nr. 3

opplysningsplikt

- til
- barnevern
  - tilsynsmyndighet
  - nødetater
  - statsforvalter ved førerkort
- ...

SKAL

HPL § 30, 31, 33, 34

Finnes hjemmel for unntak fra taushetsplikten her?

1. Kona ringer for sin mann og lurere på om henvisningen til DPS er sendt eller ikke? § 22: samtykke til å gi informasjon
2. Kan alt av helseopplysninger utleveres i skjema fra NAV? § 23 nr 1: til den som fra før er kjent med opplysningene
3. Mannen ringer og lurere på hva som feiler kona og videre plan for behandlingen. Hun ble akuttinnlagt i går. Han er oppført som nærmeste pårørende. § 23 nr 2: når ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold
§ 23 nr 3: videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt
§ 23 nr 4: videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre
4. Diskutere en pasient med en kollega for veiledning?
5. Ringe politiet dersom en pasient nettopp har gitt muntlig kjøreforbud? • **Jobb individuelt med dette i 7 minutter.** § 23 nr 5: videre når det er grunn til å anta at pasienten som sin yrkesutøvelse har grunn til å anta at pasienten har eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet eller
6. Når en bonde er så deprimert at han «glemmer» å passe dyrene? § 23 nr 6: videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde
7. Når en pasient/kollega er helsepersonell og du avdekker en rusavhengighet? § 24: opplysninger om avdød person ved vektige grunner
8. Når en pasient forteller at han drepte et menneske eller utøvde overgrep mot barn? § 25: samarbeidende personell kan få opplysninger med mindre pasienten motsetter seg
9. Når ruskonsulenten ringer og lurere på om pasienten har kommet på timen? § 26: til administrative systemer for helsehjelp / internkontroll / kvalitetssikring
10. Når deltagere i ansvarsgruppa spør om helsetilstanden? § 17. Helsepersonell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters eller brukeres sikkerhet.
11. Når hjemmesykepleien spør om diagnoser på pasientene?

Finnes hjemmel for unntak fra taushetsplikten her?

1. Kona ringer for sin mann og lurer på om henvisningen til DPS er sendt eller ikke? **§22 og §23 nr1**
  2. Kan alt av helseopplysninger utleveres i skjema fra NAV? **§22**
  3. Mannen ringer og lurer på hva som feiler kona og videre plan for behandlingen. Hun ble akuttinnlagt i går. Han er oppført som nærmeste pårørende. **§23 nr 1 og 2**
  4. Diskutere en pasient med en kollega for veiledning? **§23 nr 3**
  5. Ringe politiet dersom en pasient kjører bil når du nettopp har gitt muntlig kjøreforbud? **§23 nr 4, høy terskel**
  6. Når en bonde er så deprimert at han «glemmer» å passe dyrene? **§23 nr 5**
  7. Når en pasient/kollega er helsepersonell og du avdekker en rusavhengighet? **Pasient: §23 nr 4 høy terskel**
Kollega §17 «skal»
  8. Når en pasient forteller at han drepte et menneske eller utøvde overgrep mot barn? **§23 nr 4 kun ved gjentakelsesfare**
  9. Når ruskonsulenten ringer og lurer på om pasienten har kommet på timen? **§25**
  10. Når deltagere i ansvarsgruppa spør om helsetilstanden? **§22 /25**
  11. Når hjemmesykepleien spør om diagnoser på pasientene? **§22 /25**
- § 22: samtykke til å gi informasjon
- § 23 nr 1: til den som fra før er kjent med opplysningene
- § 23 nr 2: når ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold
- § 23 nr 3: videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt
- § 23 nr 4: videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre
- § 23 nr 5: videre når helsepersonell gjennom sin yrkesutøvelse har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet eller
- § 23 nr 6: videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde
- § 24: opplysninger om avdød person ved vektige grunner
- § 25: samarbeidende personell kan få opplysninger med mindre pasienten motsetter seg
- § 26: til administrative systemer for helsehjelp / internkontroll / kvalitetssikring
- § 17. Helsepersonell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters eller brukeres sikkerhet.

Har du plikt til å gi opplysninger?

1. Du opplever at dine kollegaer på hjerteavdelingen slutter i protest mot ledelsen, og det er alt for få på jobb.
2. Du får brev fra Statsforvalteren om å gi opplysninger i en tilsynssak.
3. En pasient ønsker IP, og har helsetjenester fra ulike aktører?
4. Du oppdager at en pasient har skadelig bruk av alkohol, og fortsetter tross kjøreforbud.
5. En pasient forteller at han skal hjem å tenne på huset.
6. Du observerer gj...

HPL § 17: Fare for pasientsikkerhet: varsle tilsynsmyndighet

HPL § 30: Ved tilsyn: til tilsynsmyndighet

HPL § 31: Avverge alvorlig skade på person eller eiendom: til nødetater

HPL § 32 første led: Behov for tiltak fra kommunale helse og omsorgstjenester og samtykket: til kommunale helse og omsorgstjenester

HPL § 32 andre ledd: gravid rusmisbruker: til kommunen

§ 33: Barneverntjenesten

HPL § 34: Utstedelse til fjerterkort: til Statsforvalteren

HPL § 35: Samtykke til IP/koordinator: til

HPL § 36: Melding om dødsfall, helsereg...

Jobb individuelt med dette i 3 minutter

Når skal du melde?

1. Du opplever at dine kollegaer på hjerteavdelingen slutter i protest mot ledelsen, og det er alt for få på jobb. **§17**
2. Du får brev fra Statsforvalteren om å gi opplysninger i en tilsynssak. **§30**
3. En pasient ønsker IP, og har helsetjenester fra ulike aktører? **§38a samtykke**
4. Du oppdager at en pasient har skadelig bruk av alkohol, og fortsetter tross kjøreforbud. **§34**
5. En pasient forteller at han skal hjem å tenne på huset. **§31**
6. Du observerer gjentatte ganger blåflekker på et barn, en mor som lukter alkohol og ikke oppmøte til viktige behandlinger. **§33**

HPL § 17: Fare for pasientsikkerhet: varsle tilsynsmyndighet

HPL § 30: Ved tilsyn: til tilsynsmyndighet

HPL § 31: Avverge alvorlig skade på person eller eiendom: til nødetater

HPL § 32: Behov for tiltak fra kommunale helse og omsorgstjenester og samtykket: til kommunale helse og omsorgstjenester

HPL § 32: gravid rusmisbruker: til kommunen

HPL § 33: Barneverntjenesten

HPL § 34: Helsekrav til førerkort: til Statsforvalteren

HPL § 38 a: Behov og samtykke til IP/koordinator: til koordinerende enhet

HPL § 35-37: Til registre: fødsler, dødsfall, helsereg...

Kasus 7

- Du har en pasient med fibromyalgi som har en sønn på 17 år med uttalt rusmiddel bruk. Han bor hjemme, er voldelig, ruser seg på det meste, går ikke på skole mm. Mor er svært bekymret og sliten. Av og til ønsker han hjelp.
- Hva kan du gjøre som fastlege?
  - Egenrefleksjon 5 min

§ 33

Meldeplikt til barnevernet

- Helsepersonell skal uten hinder av taushetsplikt etter § 21 melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold
  - a) når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen **alvorlig** omsorgssvikt»..
  - b) når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring»
  - c) når et barn viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd,
  - d) når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

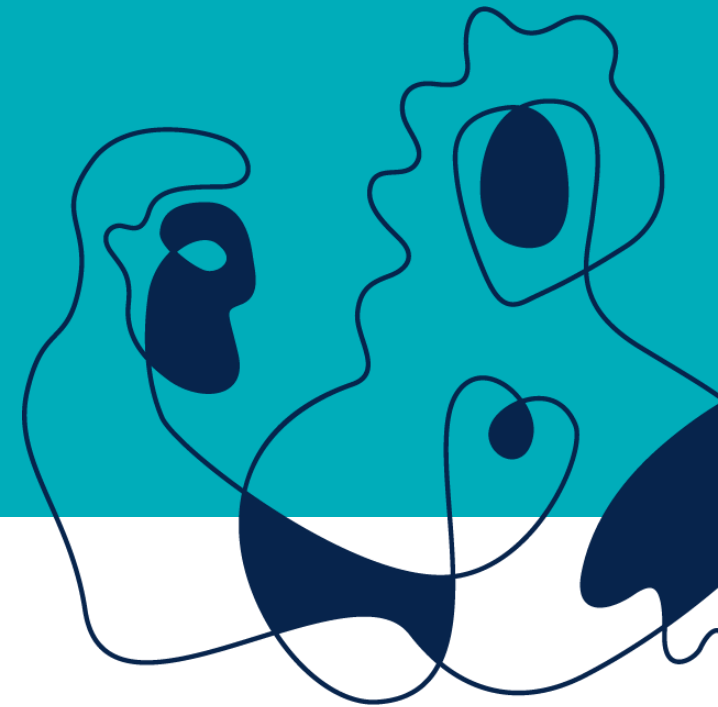

Kasus 7: svar

- Hva kan du gjøre som fastlege?
  - Hjemmebesøk til mor, for å få kontakt med sønn
    - Tilby hjelp til sønn
  - Informerer pårørende
    - bekymringsmelding til kommunene pga rus (Hol § 10-1)
    - Hjelp fra barnevernet / meldeplikt
      - større mulighet for tvang (også over 18 år)

IV. Klage

- Pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4
- Lov om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten
- Helsepersonelloven kap 10: tildeling og bortfall av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning

Har noe gått galt?

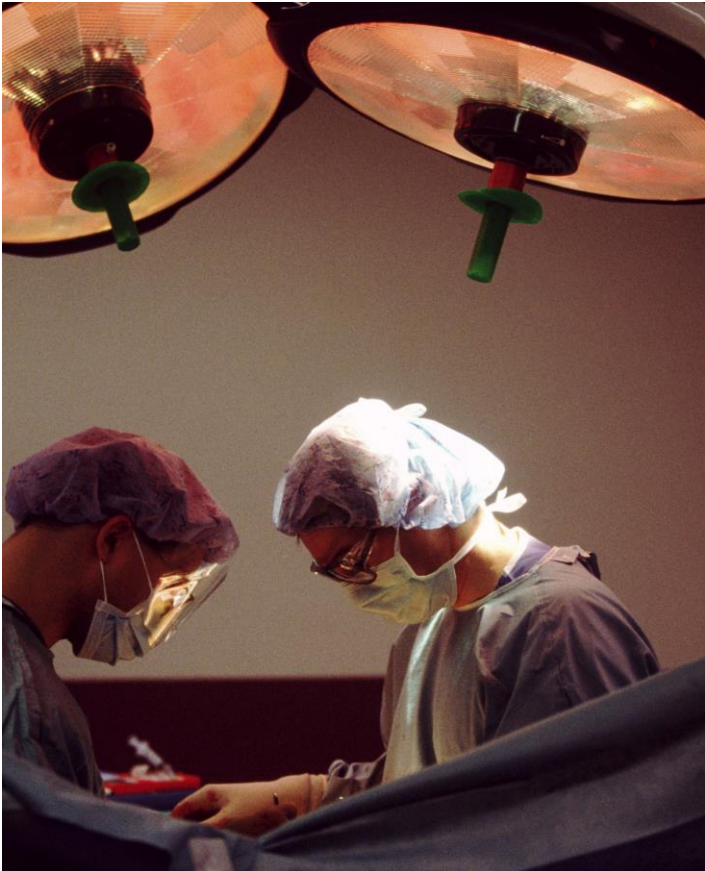

Foto: Scanpix

- Mener pasienten at helsetjenesten har gjort noe feil?
- Klage til Statsforvalteren
  - Tilsynssak, Pasbri § 7-4 / Helsetilsynsloven § 4, 2. ledd
    - Tjenesten eller Statsforvalteren har hendelsesgjennomgang og finner forbedringspunkter.
    - Pasientsikkerheten avgjør alvorlighetsgraden.
  - Rettighetssak, Pasbri § 7-2
    - Har pasienten et uoppfylt krav på helsehjelp?
- Statens helsetilsyn
  - Administrative reaksjoner, HPL kap 11
    - Autorisasjonsbegrensning/ - tap ,...

Administrative reaksjoner

HPL kap 11

- Statsforvalteren
    - Påpeke lovbrudd
    - råd og veiledning
    - Faglig pålegg (adm reaksjon)
  - Statens helsetilsyn (adm reaksjon)
    - Suspensjon - raskt
      - Grunn til å tro at vilkårene for tilbakekall er oppfylt
      - Fare for sikkerheten i helsetjenesten
    - Faglig pålegg (ved faglige feil)
    - Tilbakekall av autorisasjon (uegnethet)
    - Begrenset autorisasjon
      - jobbe underordnet
      - ha veileder
      - begrenset rekvisisjonsrett
- Søke om å få tilbake autorisasjonen
    - Straff